

Forfatter: Fibiger, Mathilde

Titel: Udrag fra Clara Raphael

Citation: Fibiger, Mathilde: "Clara Raphael", i Fibiger, Mathilde: *Clara Raphael*, udg. af Lise Busk-Jensen, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1994, s. 286.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-fibiger01-shoot-idm140403938503776/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Clara Raphael

gen ved at forene Virginia med Viggo, som hun elsker, og som har overtaget hendes faders præstekald. Hun lader i stedet Viggo vente på gensynet med Minona hinsides.

11. Incest og forlokkelse

Incest, især i form af søskendekærlighed, var et af romantikkens yndlings temaer. Mange romantikere betragtede ikke forbudet mod søskendeincest som en 'naturlov', snarere som et forældet dogme. Byron var europæisk berygtet for både at forsvare incest i sine skrifter, i *Cain* (1821) omtaler han incest som »the sin which is not sin in itself, og selv at have et forhold til sin halvsøster, hvilket havde medvirket til at fordrive ham fra England. Som litterært motiv var incest dels arketyper på en ubevidst synd (Sofokles' *Kong Oedipus*), dels en salgsstimulerende chok-effekt. Især den ilde sette gotiske romantik svælgede i den slags virkemidler. Walpole, en af den litterære gotiks pionerer, havde i dramaet *The Mysterious Mother* (1768) præsteret en helt, der på én gang gifter sig med sin søster og datter. I dansk litteratur var motivet blevet brugt af bl.a. Ingemann i *Løveridderen* (1816), hvis ulykkelige helt elsker og myrder sin søster og til overflod begge forældrene, og af Oehlenschläger i *Axel og Valborg* (1810), hvis helt rejser til Rom for at få tilladelse til at gifte sig med sin gudsøster; i *Minona* synger Helene netop en strofe fra folkeviseversionen af »Axel og Valborg« (s. 101).

Den variation af motivet, Fibiger anvender, hvor de to søskende er blevet adskilt i barndommen og forelsker sig som voksne, knytter især an til traditionen fra Bernardin de Saint Pierres *Paul et Virginie* (1787), der blev oversat til dansk i 1802 og opført på Det Kgl. Teater 1815-1820 som syngespil og 1830-1831 som ballet. Skønt Virginia ikke var et ukendt navn i datidens København, det hed bl.a. biskop Martensens kone, kan navnet på præstedatteren i *Minona* vel tænkes at være lånt herfra. Senere havde George Sand, som Fibiger refererer til i sine breve, brugt stoffer i debutromanen *Indiana* (1832, da. 1855).

Incesttemaet er ikke det eneste træk, der forbinder *Minona* med højromantikken. Der findes således en pendant til Minonas drama-

tiske døds-scene, hvor hun ser himlen åbne sig og føler Jesus bære sig hen over helvedes flammer, i Ingemanns *Blanca* (1815), hvorfra et af *Minona*'s mottoer er taget (s. 129). At Fibiger således stilistisk forsøger at spænde fra det tidlige 1800-tals højromantik til 1850'ernes hverdagsrealisme er nok en væsentlig årsag til bogens publikums-mæssige vanskeligheder, men det var ikke et udtryk for dårligt håndværk fra hendes side. Fibiger mestrede om nogen hverdagsrealismen, det giver *Minona* flere eksempler på, således hele Tyras historie og satiren over lægen og hans forøgede forretninger i forbindelse med Tyras dødsfald og over folks pludselige velvilje mod den for så foragtede 'faldne kvinde', en østlige Paasigjønne af det Røse, hun havde bragt Gemytterne is (s. 208). Men Fibiger havde ligesom en række andre forfatterinder i 1850'erne og 60'erne stadig brug for romantikkens ideer og sprogform for at kunne udtrykke en kvindeidentitet, der havde romantiske rødder.

Når incestmotivet blev så fremtrædende i romantikken var det ikke, som mange har antaget, fordi romantikerne havde en løs moral, snarere tværtimod. Den romantiske intimsfære havde forhøjet følelsesintensiteten og den indbyrdes forpligtelse mellem kernefamiliens medlemmer i hidtil uhørt grad. Den mor og søster eller far og bror man ikke måtte besidde seksuelt, var samtidig de eneste mennesker, man forventedes at elske. Intimsfæren forudsatte en platonisk incest, som stadig truede med at slå om i sit stærkt tabuerede kødelige sidestykke. Fordi incest var blevet så nærliggende, blev den des mere truende. Et angreb på incesttabuet var derfor et angreb på kernefamiliens og kønsforholdets 'grundlov'.

Fibiger kunne have valgt incesttemaet som simpel lokkemad for husarerne. Hun var ikke fremmed for at søge kraftige virkemidler i sine tekster og kunne udmærket gøtere en provokation, men i *Minona* har temaet en vægtigere baggrund. Romantikernes forkærlighed for incest er blevet analyseret som det mandlige digter-jeg's kolonisering af det kvindelige, idet søster-figuren, heltens kvindelige sidestykke, så at sige inkluderes i helten i løbet af teksten. Den mekanisme har Fibiger vendt om i *Minona*, hvor den åndeligt stærke heltinde forsøger at smelte sammen med sin bror for derved at tilegne sig hans fysiske og sociale styrke. *Minona* forsøger med sit stormløb mod incesttabuet at overbevise Viggo om, at deres